

การวิเคราะห์ข้อมูล (Gap analysis) และมาตรการที่เสนอ

ข้อมูลสถานการณ์ HDC ใน 6 เดือนแรก ในกลุ่มหญิงตั้งครรภ์ พบว่า หญิงตั้งครรภ์ที่เข้ามาใช้บริการในสถานบริการรัฐ ประมาณครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 52.28) ได้รับการตรวจสุขภาพช่องปาก และ ประมาณร้อยละ 25 ได้รับการทันตกรรม ซึ่งเป็น อัตราที่ค่อนข้างน้อย แต่เมื่อพิจารณาอัตราการได้รับการทันตกรรมโดยคิดจากฐานผู้ที่ได้รับการตรวจฟัน พบว่า มากกว่า ร้อยละ 60 ของหญิงตั้งครรภ์ที่ได้รับการตรวจฟัน จะได้รับการทันตกรรม แสดงให้เห็นว่า หากเข้าถึงบริการการตรวจ สุขภาพช่องปากแล้ว กว่าครึ่งหนึ่งจะได้รับการทันตกรรม เมื่อเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันกับปีที่แล้ว พบว่า หญิงตั้งครรภ์ได้รับการตรวจสุขภาพช่องปากมากกว่าปีที่แล้วเล็กน้อยในช่วงเดือน ต.ค. 62 – ม.ค. 63 เริ่มลดลงในเดือน ก.พ. 63 และลดลงอย่างชัดเจนในเดือน มี.ค. 63

ในขณะที่กลุ่มเด็กอายุ 3 ปี ได้รับการตรวจฟันเพิ่มขึ้นจากปีที่แล้ว คือ ร้อยละ 38.73 (ปีงบประมาณ 62 ร้อยละ 36.69) และมีร้อยละปราศจากฟันผุเท่ากับ 72.54 ในส่วนของการได้รับการทันตกรรมของเด็กปฐมวัย ทั้งช่วงอายุ 0-2 ปี และ 3-5 ปี นั้น อยู่ในระดับใกล้เคียงกับปีงบประมาณที่ผ่านมาในช่วงเวลาเดียวกัน โดยลดลงเล็กน้อยในช่วงเดือนก.พ. และ มี.ค. 63

ภายใต้สถานการณ์โรค COVID-19 ที่เกิดขึ้น ส่งผลให้บริการทันตกรรมต่างๆไม่สามารถดำเนินการได้ตามปกติ หัตถการที่ก่อให้เกิดการฟุ้งกระจายของละอองฝอย (aerosol) และ หัตถการที่ไม่มีมีความจำเป็นเร่งด่วน ถูกระงับและแนะนำ ให้เลื่อนออกไปจนกว่าสถานการณ์จะดีขึ้น ซึ่งมาตรการในการควบคุมโรค COVID-19 เหล่านี้กระทบต่อการให้บริการทั้งในกลุ่มหญิงตั้งครรภ์และเด็กปฐมวัยดังที่แสดงในสถานการณ์ 6 เดือนแรก และยังคงส่งผลกระทบต่อการทำงานในทั้ง 3 setting หลัก ได้แก่ ANC WCC และ สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย (สพด.) มีการงด หรือ จำกัดบริการทันตกรรม ตามบริบทของแต่ละพื้นที่

เมื่อทบทวนความรู้ และ guideline ที่แนะนำสำหรับการดูแลสุขภาพช่องปากในหญิงตั้งครรภ์และเด็กปฐมวัย พบว่า ในส่วนของการจัดบริการทันตกรรม ปัจจุบัน ประเทศไทยมีการดำเนินการตาม guideline ระดับนานาชาติ ทั้งในส่วนกิจกรรม เทคนิค และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ เช่น การแปรงฟัน การให้ฟลูออไรด์เฉพาะที่ในเด็กปฐมวัย การให้บริการทันตกรรมแก่ หญิงตั้งครรภ์ใน ANC เป็นต้น รวมถึงมีหลักสูตรต่างๆในการอบรมพัฒนาศักยภาพแก่บุคลากรสาธารณสุขอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ที่กล่าวถึงในข้างต้นทำให้เกิดข้อจำกัดในการให้บริการ จำนวนผู้ได้รับการค่อนข้างน้อย

จากสถานการณ์ดังกล่าว ประกอบกับแนวคิดของการส่งเสริมให้ประชาชนมีสุขภาพดีนั้น มีข้อเสนอแนะว่าความรอบรู้ ด้านสุขภาพเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เกิดความยั่งยืนในการมีสุขภาพดี และยังสามารถช่วยลดงบประมาณของประเทศที่ต้องใช้ ในส่วนของการรักษา (treatment) ลงอีกด้วย มาตรการที่เสนอในช่วง 6 เดือนหลัง จึงมุ่งเน้นที่ การส่งเสริมป้องกันโรคใน

- 1 ช่องปาก และส่งเสริมให้ประชาชนสามารถดูแลสุขภาพช่องปากตนเองได้ในช่วงสถานการณ์ COVID-19 โดยให้สอดคล้องกับ
- 2 ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 ส่งเสริมสุขภาพ 5 กลุ่มวัย เป้าประสงค์ 2. เด็ก 0-5 ปี มีการเจริญเติบโตและพัฒนาการสมวัย โดยมี
- 3 ตัวชี้วัดยุทธศาสตร์ คือ ร้อยละ 56 ของเด็กอายุ 3 ปี ปราศจากฟันผุ
- 4   **มาตรการที่1 การเพิ่มการเข้าถึงบริการ โดยเน้นที่บริการส่งเสริมป้องกัน** เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบสภาวะ
- 5 สุขภาพช่องปากหรือความเสี่ยงที่ตนเองมี ได้รับคำแนะนำในการดูแลสุขภาพช่องปากเพื่อลดการเกิดโรคในช่องปาก รวมถึง
- 6 ได้รับบริการ ตามความจำเป็นในกรณีฉุกเฉินเร่งด่วน
- 7   **มาตรการที่2 การขับเคลื่อนประเด็นความรู้** เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนสามารถดูแลสุขภาพช่องปากด้วยตนเองตาม
- 8 ช่วงวัย (self-care) เพื่อลดการเกิดโรคหรือการลุกลามของโรคในช่องปาก ลดการไปโรงพยาบาลโดยไม่จำเป็น

ประเด็นสุขภาพ	Gap/ปัญหา อุปสรรค	ความเสี่ยง/ผลกระทบ	มาตรการ
หญิงตั้งครรภ์ (ANC)			
หญิงตั้งครรภ์ได้รับการตรวจสุขภาพช่องปาก และบริการทันตกรรมตามความจำเป็น	<ul style="list-style-type: none"> ● อัตราการเข้าถึงบริการทันตกรรมค่อนข้างน้อย จากข้อมูล HDC พบว่า ในสถานบริการรัฐ <ul style="list-style-type: none"> - หญิงตั้งครรภ์ได้รับการตรวจสุขภาพช่องปาก ประมาณ 50% - ฟิกแปรงฟัน และ ได้รับการบริการทันตกรรม < 50% ● สถานการณ์โรค COVID-19 ส่งผลให้หน่วยบริการไม่สามารถให้บริการทางทันตกรรมได้ตามปกติ หัตถการที่มีการฟุ้งกระจายของละอองฝอย เช่น การดูดหินน้ำลาย และหัตถการที่ยังไม่มีความจำเป็นเร่งด่วน จะถูกเลื่อนการให้บริการออกไปก่อน จนกว่าสถานการณ์จะดีขึ้น จึงทำให้การเข้าถึงบริการ น้อยมากในช่วงนี้ 	<ul style="list-style-type: none"> ● ขาดการรับรู้สภาวะช่องปาก และความตระหนักของปัญหาสุขภาพช่องปากระหว่างตั้งครรภ์ ● ปัญหาสุขภาพช่องปากที่ไม่ได้รับการรักษา อาจลุกลามจนส่งผลต่อสุขภาพของแม่ระหว่างตั้งครรภ์ และคุณภาพการตั้งครรภ์ เช่น ปัญหาโภชนาการ เนื่องจากแม่ไม่สามารถรับประทานอาหารได้ตามปกติ 	<p>การเพิ่มการเข้าถึงบริการ</p> <ul style="list-style-type: none"> ● มีนโยบาย Fee Schedule หญิงตั้งครรภ์ ปี 2563 ซึ่งเป็นการปรับการจ่ายจากเหมาจ่ายค่าบริการเป็นการจ่ายตามรายการบริการเป็นการเฉพาะบางรายการ ซึ่งได้แก่ การตรวจสุขภาพช่องปากและขัดทำความสะอาดฟัน (รวมการดูดหินน้ำลาย) เพื่อสนับสนุนหน่วยบริการในการให้บริการงานสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปาก ดำเนินการโดยบูรณาการงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากและบริการทันตกรรมผ่านคลินิกANCคุณภาพ ● ประเมินผลการดำเนินงานภายใต้นโยบาย Fee schedule โดยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ จากพื้นที่ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ และพัฒนาแนวทาง/ข้อเสนอ ในการดำเนินงานในปีต่อไป ● เสนอแนวทางการดำเนินงานในช่วงสถานการณ์ COVID-19 โดยมุ่งเน้นงานส่งเสริมป้องกัน ให้มีการคัดกรองกลุ่มเสี่ยง จัดบริการตามความเสี่ยง เพื่อป้องกัน ยับยั้งการลุกลามของโรคซึ่งอาจนำไปสู่การสูญเสียฟัน หรือส่งผลกระทบต่อคุณภาพการตั้งครรภ์ ● พัฒนาคู่มือแนวทางการดูแลสุขภาพช่องปากหญิงตั้งครรภ์สำหรับทันตบุคลากร เพื่อเป็นองค์ความรู้ในการให้บริการทันตกรรมในกลุ่มหญิงตั้งครรภ์

การวิเคราะห์ข้อมูล (Gap analysis) และมาตรการที่เสนอ

ประเด็นสุขภาพ	Gap/ปัญหา อุปสรรค	ความเสี่ยง/ผลกระทบ	มาตรการ
			<p>การขับเคลื่อนประเด็นความรู้ เพื่อส่งเสริมการดูแลสุขภาพช่องปากด้วยตนเอง ในทุกช่วงวัย(self-care)</p> <ul style="list-style-type: none"> • บูรณาการงานส่งเสริมสุขภาพช่องปาก ผ่าน <ul style="list-style-type: none"> - มาตรฐาน ANC คุณภาพ (“ตรวจ ฝึกทักษะ ให้ความรู้”) - มหัศจรรย์ 1000 วันแรกของชีวิต • พัฒนา key message / Infographic การดูแลสุขภาพช่องปากหญิงตั้งครรภ์ในช่วง COVID-19 ผ่านสื่อออนไลน์ เช่น Website, Line, Facebook เพจต่างๆ
เด็กปฐมวัย (0-5 ปี) WCC + สพด.			
<p>WCC</p> <ul style="list-style-type: none"> • เด็กปฐมวัยได้รับการตรวจสุขภาพช่องปาก และบริการทันตกรรมตามความจำเป็น • ผู้ปกครองเด็กปฐมวัยได้รับการฝึกทักษะแปรงฟันให้เด็กแบบลงมือปฏิบัติ 	<ul style="list-style-type: none"> • สถานการณ์โรค COVID-19 ส่งผลให้หน่วยบริการไม่สามารถให้บริการทางทันตกรรมได้ตามปกติ บางพื้นที่งดบริการทันตกรรมในWCC ให้บริการเฉพาะการฉีดวัคซีน ส่งผลให้เด็กได้รับบริการลดลง เช่น <ul style="list-style-type: none"> - การตรวจสุขภาพช่องปาก - กิจกรรมฝึกทักษะผู้ปกครองแปรงฟันให้เด็ก 	<ul style="list-style-type: none"> • เด็กไม่ได้รับการตรวจประเมินความเสี่ยงฟัน ซึ่งเท่ากับไม่ได้รับการเฝ้าระวังการเกิดฟันผุ • เกิดความเสี่ยงต่อปัญหาฟันผุลุกลามเกิดการติดเชื้อ และนำไปสู่ปัญหาอื่นๆ เช่น <ul style="list-style-type: none"> - การสูญเสียฟันก่อนวัยอันควร - ส่งผลต่อสุขภาพช่องปากในชุดฟันแท้ 	<p>การเพิ่มการเข้าถึงบริการ</p> <ul style="list-style-type: none"> • เสนอแนวทางการดำเนินงานในช่วงสถานการณ์ COVID-19 โดยมุ่งเน้นงานส่งเสริมป้องกัน ให้มีการประเมินความเสี่ยงต่อการเกิดโรคช่องปาก จัดบริการตามความเสี่ยง เพื่อป้องกัน/ยับยั้งการลุกลามของโรคซึ่งอาจนำไปสู่การสูญเสียฟัน หรือส่งผลกระทบต่อสุขภาพด้านอื่นๆ • สนับสนุนสื่อ/อุปกรณ์ในการจัดบริการส่งเสริมป้องกัน เช่น ตุ๊กตาฝึกทักษะแปรงฟัน เพื่อให้สามารถฝึกทักษะผู้ปกครองในการแปรงฟันให้เด็กแบบลงมือปฏิบัติได้ โดยผู้ให้บริการไม่ต้องสัมผัสตัวเด็ก ตามหลัก social distancing • การปรับปรุงคุณภาพข้อมูลในHDC โดยกำหนดให้เพิ่มความครอบคลุมในการตรวจช่องปากเพื่อให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น (ในปีที่กำหนดที่ร้อยละ40) • บูรณาการ ในโครงการมหัศจรรย์ 1000 วันแรกของชีวิต (clusterสตรีและเด็กปฐมวัย กรมอนามัย)

ประเด็นสุขภาพ	Gap/ปัญหา อุปสรรค	ความเสี่ยง/ผลกระทบ	มาตรการ
	<ul style="list-style-type: none"> ● เด็กมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดฟันผุ เช่น ผู้ปกครองไม่ได้แปรงฟันและตรวจความสะอาดฟันให้เด็ก มีพฤติกรรมบริโภคที่เสี่ยงต่อการเกิดฟันผุ 	<ul style="list-style-type: none"> - การมีฟันผุ ปวดฟัน ส่งผลให้เกิดปัญหาภาวะโภชนาการ-การนอน การเล่น และพัฒนาการ 	<p>การขับเคลื่อนประเด็นความรู้ เพื่อส่งเสริมการดูแลสุขภาพช่องปากด้วยตนเอง ในทุกช่วงวัย(self-care)</p> <ul style="list-style-type: none"> ● สนับสนุน สื่อ/รณรงค์ ลูกรักฟันดีเริ่มที่ชี้แรก โดยการสนับสนุนอุปกรณ์ทำความสะอาดช่องปากสำหรับเด็กปฐมวัย ให้แก่พื้นที่ โดยผ่านทางศูนย์อนามัย ● พัฒนา key message / Infographic การดูแลสุขภาพช่องปากในช่วง COVID-19 ผ่านสื่อออนไลน์ เช่น Website, Line, Facebook เพจต่างๆ
<p>สพด.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● เด็กปฐมวัยได้รับการตรวจสุขภาพช่องปาก และบริการทันตกรรมตามความจำเป็น ● เด็กใน สพด. ได้รับการฝึกสุขนิสัยที่ดีในการดูแลสุขภาพช่องปาก เช่น การแปรงฟัน 	<ul style="list-style-type: none"> ● สถานการณ์โรค COVID-19 ส่งผลให้หน่วยบริการไม่สามารถให้บริการทางทันตกรรมใน สพด. ได้ตามปกติ ● การจัดกิจกรรมใน สพด. ภายใต้อัตลักษณ์ social distancing เป็นเรื่องใหม่ของ สพด. ทุกแห่งจำเป็นต้องมีแนวทางการจัดกิจกรรมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่างๆ 	<ul style="list-style-type: none"> ● เด็กไม่ได้รับการตรวจประเมินความเสี่ยงฟัน ซึ่งเท่ากับไม่ได้รับการเฝ้าระวังการเกิดฟันผุ ● เกิดความเสี่ยงต่อปัญหาฟันผุลุกลาม เกิดการติดเชื้อ และนำไปสู่ปัญหาอื่นๆ ● กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพช่องปากใน สพด. อาจถูกงดในบางพื้นที่ 	<p>การเพิ่มการเข้าถึงบริการ</p> <ul style="list-style-type: none"> ● เสนอแนวทางการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากใน สพด. ตามหลัก social distancing ในเรื่อง <ol style="list-style-type: none"> 1. การจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพช่องปาก 2. การเฝ้าระวังฟันผุ 3. การตรวจสุขภาพช่องปาก แจกผลตรวจ และให้ใบส่งตัว ให้แก่ผู้ปกครองในกรณีจำเป็นต้องได้รับการรักษา <p>การขับเคลื่อนประเด็นความรู้ เพื่อส่งเสริมการดูแลสุขภาพช่องปากด้วยตนเอง ในทุกช่วงวัย(self-care)</p> <ul style="list-style-type: none"> ● พัฒนา key message / Infographic การดูแลสุขภาพช่องปากในช่วง COVID-19 ผ่านสื่อออนไลน์ เช่น Website, Line, Facebook เพจต่างๆ ● สนับสนุน สื่อ/รณรงค์ ลูกรักฟันดีเริ่มที่ชี้แรก โดยการสนับสนุนอุปกรณ์ทำความสะอาดช่องปากสำหรับเด็กปฐมวัย ให้แก่พื้นที่ โดยผ่านทางศูนย์อนามัย

ข้อเสนอเชิงนโยบาย

- 1
- 2 1. การเพิ่มการเข้าถึงบริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปากในกลุ่มหญิงตั้งครรภ์และเด็กปฐมวัย ซึ่งใน ปี 2563
- 3 มีการปรับการจ่ายค่าบริการเหมาจ่ายเป็นการจ่ายตามรายบริการ (fee schedule) เป็นการเฉพาะในบางรายการ เพื่อ
- 4 สนับสนุนหน่วยบริการให้บริการงานสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปาก
  - 5   o กลุ่มหญิงตั้งครรภ์ : รายการบริการตรวจสุขภาพช่องปาก ชัดและทำความสะอาดฟันสำหรับหญิงไทยทุกสิทธิ์ที่เข้า
  - 6   มาใช้บริการในหน่วยบริการในระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ
  - 7   o กลุ่มเด็กปฐมวัย : รวมอยู่ในบริการเคลือบ/ทาฟลูออไรด์เฉพาะที่ในกลุ่มอายุ4-12 ปี
- 8 2. บูรณาการงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากแม่และเด็กผ่านโครงการมหัศจรรย์ 1000 วันของชีวิต
  - 9   o สนับสนุนองค์ความรู้/สื่อ เพื่อส่งเสริมการดูแลสุขภาพช่องปากด้วยตนเอง (Self-care)
  - 10   o การเฝ้าระวังโดยใช้ข้อมูล HDC ในการ monitor และติดตามประเมินผล โดยการนิเทศน์ติดตาม

ประเด็นความรู้ที่นำมาใช้

- 12 1. การประเมินความเสี่ยงต่อการเกิดโรคในช่องปากด้วยตัวเอง สำหรับหญิงตั้งครรภ์ และเด็กปฐมวัย
- 13 2. แนวทางการดูแลสุขภาพช่องปากในเด็กปฐมวัย
- 14 3. แนวทางการใช้ฟลูออไรด์ในเด็ก
- 15 4. แนวทางการให้บริการทันตกรรมแก่หญิงตั้งครรภ์
- 16 5. มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ
- 17 6. คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM)
- 18 7. โภชนาการสำหรับเด็กปฐมวัย
- 19 8. ทันตกรรมป้องกันในเด็กและวัยรุ่น
- 20 9. แนวทางการดำเนินงานบริการทางทันตกรรมในช่วง COVID-19
- 21 10. แนวทางการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากในปีงบประมาณ 2563

1 ประเด็นความรู้ การดูแลสุขภาพช่องปากตามช่วงวัย สำหรับผู้ให้บริการและผู้รับบริการ

2 (ก่อนตั้งครรภ์ ตั้งครรภ์ หลังคลอด เด็ก 0-2 ปี เด็ก 3-5 ปี)

ความรู้ ทักษะ/Key message	ทันตบุคลากร	จนท.สาธารณสุข	อสม.	ประชาชน
ก่อนตั้งครรภ์ – ตั้งครรภ์ - หลังคลอด				
- แปรงฟัน 222 ใช้ไหมขัดฟัน - ตรวจสอบสุขภาพช่องปาก อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง - รับบริการทันตกรรมตามความจำเป็น	✓	✓	✓	✓
- งานส่งเสริมสุขภาพช่องปากหญิงตั้งครรภ์ - บริการทันตกรรมในหญิงตั้งครรภ์ - สุขภาพช่องปากกับการตั้งครรภ์ - ชุดสิทธิประโยชน์ต่างๆที่รัฐบาลให้สำหรับหญิงตั้งครรภ์ เช่น Fee schedule	✓	✓		
Key Message “ว่าที่คุณแม่ ควรรับการตรวจฟันอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง” “สุขภาพช่องปากดี มีผลต่อสุขภาพของแม่ และลูกในท้อง” “เชื้อโรคในช่องปากแม่ มีผลต่อ การคลอดก่อนกำหนด น้ำหนักแรกเกิดน้อยกว่าเกณฑ์” “เชื้อโรคฟันผุในปากแม่ ส่งต่อไปยังลูกได้” “คนท้องสามารถทำฟันได้ (ปลอดภัย)” “ดูแลช่องปากให้สะอาด ลดเชื้อลดโรค ลดการไปโรงพยาบาล” (ในสถานการณ์ COVID-19)	✓	✓	✓	✓

ความรู้ ทักษะ/Key message	ทันตบุคลากร	จนท.สาธารณสุข	อสม.	ประชาชน
เด็ก 0-2 ปี				
<p>ผู้ปกครอง</p> <ul style="list-style-type: none"> - ทำความสะอาดช่องปากเด็ก (เช็ด หรือ แปรงฟัน) - ผู้ปกครอง แปรงฟันให้เด็กด้วยยาสีฟันผสมฟลูออไรด์ วันละ 2 ครั้ง - ผู้ปกครองตรวจความสะอาดฟัน (ซี่ฟัน) เด็กเป็นประจำ - เด็กที่มีความเสี่ยงฟันผุ ได้รับการเคลือบฟลูออไรด์ (วารันิช) - เลิกขวดนม/เลิกนมมือติก - งดนมเปรี้ยว น้ำอัดลม ขนมกรุบกรอบ 	✓	✓	✓	✓
<p>เจ้าหน้าที่</p> <ul style="list-style-type: none"> - ประเมินความเสี่ยงฟันผุ และเคลือบฟลูออไรด์ ในเด็กที่มีความเสี่ยง - จัดบริการตามระดับความเสี่ยง ในกรณีที่ไม่สามารถให้บริการตามปกติได้ เช่น สถานการณ์ระบาดของโรค COVID-19 - ส่งต่อรับบริการทันตกรรม - ให้บริการทันตกรรม - อาหาร กับ ฟันผุ 	✓	✓		
<p>ทักษะ</p> <ul style="list-style-type: none"> - การแปรงฟันเด็ก - การตรวจความสะอาด (ซี่ฟัน) ด้วยหลอดดูด 	✓	✓	✓	✓

ความรู้ ทักษะ/Key message	ทันตบุคลากร	จนท.สาธารณสุข	อสม.	ประชาชน
Key Message “ลูกรักฟันดี เริ่มที่ซี่แรก” “เปิดปากเฝ้าดูฟัน ” “กิน กอด เล่น เล่า นอน เฝ้าดูฟัน” “มหัศจรรย์ 1000 วัน เพื่อลูกรักฟันดี” “ดูแลช่องปากให้สะอาด ลดเชื้อลดโรค ลดการไปโรงพยาบาล” (ในสถานการณ์ COVID-19)	✓	✓	✓	✓
เด็ก 3-5 ปี ผู้ปกครอง - แปรงฟันให้เด็ก ด้วยยาสีฟันผสมฟลูออไรด์ วันละ 2 ครั้ง - ตรวจฟันผุ ความสะอาดฟัน - กระตุ้นส่งเสริมเด็ก กินผัก ผลไม้ - จำกัด ควบคุมการดื่ม น้ำอัดลม นมเปรี้ยว ขนมกรุบกรอบ (วินัยการกิน)	✓	✓	✓	✓
เจ้าหน้าที่สาธารณสุข - ตรวจประเมินความเสี่ยงฟันผุ และทาฟลูออไรด์วารินซ์ในกลุ่มเสี่ยง - ส่งต่อเพื่อรับบริการทันตกรรม (อุดฟัน รักษาารากฟัน ถอนฟัน) - พัฒนาศักยภาพผู้ดูแลเด็ก	✓	✓		
ผู้ดูแลเด็กใน สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย (สพด.) - จัดกิจกรรม เรียนรู้ ส่งเสริม พฤติกรรมแปรงฟัน กินอาหารมีประโยชน์ - จัดกิจกรรมแปรงฟันหลังอาหารกลางวัน และตรวจความสะอาดฟัน-ฟันผุ	✓	✓		

ความรู้ ทักษะ/Key message	ทันตบุคลากร	จนท.สาธารณสุข	อสม.	ประชาชน
- กระตุ้นผู้ปกครองดูแลสุขภาพช่องปากเด็ก - จัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพช่องปากใน สพด. ตามหลัก social distancing (ใน สถานการณ์ COVID-19)				
ทักษะ - การแปรงฟันเด็ก - การตรวจความสะอาด (ซี่ฟัน) ด้วยหลอดดูด	✓	✓	✓	✓
Key message “เปิดปาก ฝ้าดูฟัน” “แปรงฟันให้เด็ก ด้วยยาสีฟันผสมฟลูออไรด์วันละ 2 ครั้ง ทุกวัน” “ดูแลช่องปากให้สะอาด ลดเชื้อลดโรค ลดการไปโรงพยาบาล” (ในสถานการณ์ COVID-19)	✓	✓	✓	✓

3

การขับเคลื่อนงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากมารดาและเด็กปฐมวัย

Value chain

วิสัยทัศน์ สร้างเสริมสุขภาพช่องปาก มารดาและเด็กปฐมวัย แบบบูรณาการ มุ่งเน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย				
พันธกิจ - พัฒนานโยบาย องค์ความรู้ และนวัตกรรมเพื่อการส่งเสริมสุขภาพช่องปากมารดาและเด็กปฐมวัย - เสริมสร้างศักยภาพบุคลากรทันตสาธารณสุข และบุคลากรข้างเคียงให้สามารถดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากมารดาและเด็กปฐมวัย ถ่ายทอดความรู้ และเทคโนโลยีด้านการส่งเสริมสุขภาพช่องปากให้กับ ภาคีเครือข่าย - สนับสนุนกลไกการกำกับติดตาม และประเมินผลด้านทันตสาธารณสุขในกลุ่มมารดาและเด็กปฐมวัย ระดับส่วนกลาง และภูมิภาค				
ส่งเสริมการเกิดและเติบโตอย่างมีคุณภาพ (Happy Mom Healthy Kid)				
Supplier/ partnership	Input	Process	output	Customer
-รัฐบาล -กรมอนามัย	-ทันตบุคลากร -วัสดุครุภัณฑ์ -งบประมาณกรมอนามัย - fee schedule (สปสช.2563)	-ทบทวน ความรู้ และพัฒนาเนื้อหา (contents) สำหรับข้อเสนอเชิงนโยบาย แนวทาง หลักสูตร/คู่มือ/สื่อ -พัฒนา-สนับสนุนวิชาการ งานวิจัย นวัตกรรม ที่เกี่ยวข้อง กำหนดหน่วยงานระดับภูมิภาค -กำกับ ติดตาม เยี่ยมเสริมพลัง	-นโยบายสนับสนุน การดูแลสุขภาพช่องปากมารดา และเด็กปฐมวัย โดยบุคลากรสาธารณสุข และโดยประชาชนเอง -แนวทางการดำเนินงาน นวัตกรรม และองค์ความรู้เพื่อสุขภาพช่องปากมารดาและเด็กปฐมวัย	-หญิงตั้งครรภ์ -ผู้เลี้ยงดูเด็ก/ ผู้ปกครองเด็ก -ผู้ดูแลเด็ก/ครูอนุบาล -ทันตบุคลากร/ บุคลากรสาธารณสุข รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพมารดาและเด็กปฐมวัย

		<p>-บูรณาการความรู้- กิจกรรมในงานส่งเสริม สุขภาพมารดาและเด็ก ปฐมวัยแบบองค์รวม</p> <p>-ประชุมชี้แจง แนว ทางการดำเนินงาน ศอ. สสจ. และภาคี เครือข่าย</p>	<p>-หลักสูตร คู่มือการ ดำเนินงานสำหรับ ทันตบุคลากร บุคลากรสาธารณสุข อสม. และภาคี เครือข่าย</p> <p>-มีกลไกกำกับติดตาม ประเมินผลระดับ ส่วนกลาง และ ภูมิภาค</p> <p>-สื่อความรู้เทคโนโลยี สำหรับภาคีเครือข่าย</p>	
<p>Partner</p> <p>-สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข/กรมสุขภาพจิต</p> <p>-คณะทันตแพทย์ มหาวิทยาลัย/ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี</p> <p>-กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงมนุษย์</p> <p>-ราชวิทยาลัยกุมารแพทย์ /สูตินรีแพทย์</p> <p>-กระทรวงมหาดไทย</p> <p>-กระทรวงศึกษาธิการ</p>		<p>Stakeholder</p> <p>-ประชาชน</p> <p>-ท้องถิ่น</p> <p>-อสม.</p>		

แผนการขับเคลื่อนการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากในกลุ่มหญิงตั้งครรภ์และเด็กปฐมวัย สำนักทันตสาธารณสุข ปีงบประมาณ 2563 (รอบ 6 เดือนหลัง)

มาตรการ และกิจกรรม	วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย	ระยะเวลาดำเนินงาน
1. วิเคราะห์ ทบทวนการดำเนินงานรอบ 6 เดือนแรก และการจัดทำแผนปฏิบัติการรอบ 6 เดือนหลัง	วิเคราะห์การดำเนินงาน (Gap Analysis) และจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย มาตรการในการดำเนินงาน		เม.ย. - พ.ค. 63
2. การขับเคลื่อนนโยบายและมาตรการ			
ประชุมคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูประบบบริหาร และวิธีทำงาน กรมอนามัย กลุ่มสตรีและเด็กปฐมวัย	เพื่อพัฒนาและกำกับติดตามการดำเนินงานของคัสเตอร์สตรีและเด็กปฐมวัย	คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูประบบบริหาร และวิธีทำงาน กรมอนามัย กลุ่มสตรีและเด็กปฐมวัย	ก.ค. - ก.ย. 63 (ดำเนินการจัดประชุม 1 ครั้ง ภายในไตรมาสที่ 4 ตามการมอบหมายจากคัสเตอร์)
การสนับสนุนงบประมาณผ่านคัสเตอร์ให้ แก่ ศทป. ในการพัฒนาสื่อต้นแบบตุ๊กตาสำหรับฝึกทักษะแปรงฟัน	เพื่อพัฒนางานร่วมกับส่วนภูมิภาค ผลิตต้นแบบตุ๊กตาสำหรับเตรียมผลิตและสนับสนุนการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากเด็กปฐมวัยแก่พื้นที่ในระดับจังหวัดผ่านทางศูนย์อนามัย ในปีต่อไป	ศทป.	มิ.ย. - ก.ย. 63 (รายงานความก้าวหน้ารายไตรมาส)
3. การขับเคลื่อนประเด็นความรู้			
พัฒนาkey message / Infographic การดูแลสุขภาพช่องปากในช่วง COVID-19 ผ่านสื่อออนไลน์ เช่น Website, Line, Facebook เพจต่างๆ	เพื่อเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจ และเป็นแนวทางในการดูแลสุขภาพช่องปากแก่กลุ่มเป้าหมาย	บุคลากรสาธารณสุข และประชาชนทั่วไป	พ.ค. - ก.ย. 63
สนับสนุนอุปกรณ์การดูแลสุขภาพช่องปากสำหรับเด็กปฐมวัย	เพื่อรณรงค์สร้างกระแสการดูแลสุขภาพช่องปากด้วยตนเอง (self-care) โดยการสนับสนุนอุปกรณ์ทำความสะอาด	ศอ. / สสจ.	พ.ค. - ส.ค. 63

การวิเคราะห์ข้อมูล (Gap analysis) และมาตรการที่เสนอ

มาตรการ และกิจกรรม	วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย	ระยะเวลาดำเนินงาน
	สะอาดช่องปากแก่เด็กปฐมวัย และ สื่อตุ๊กตาสำหรับฝึกทักษะผู้ปกครองในการแปรงฟันให้เด็ก		
4. การเพิ่มการเข้าถึงบริการ			
เก็บข้อมูลการจัดบริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปาก ที่มุ่งเน้นการเข้าถึงบริการในกลุ่มหญิงตั้งครรภ์ ภายใต้นโยบาย Fee schedule	เพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพ ของการจัดบริการในกลุ่มหญิงตั้งครรภ์ ภายใต้นโยบาย Fee schedule	บุคลากรสาธารณสุขในพื้นที่ และหญิงตั้งครรภ์	เม.ย. – ส.ค. 63
ประชุมสรุปการประเมินผล การจัดบริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรค ในช่องปากในกลุ่มหญิงตั้งครรภ์ ภายใต้นโยบาย Fee schedule	เพื่อแลกเปลี่ยน คินข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับการพัฒนาข้อเสนอ การบริหารจัดการบริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปากในกลุ่มหญิงตั้งครรภ์ เพื่อเพิ่มการเข้าถึงบริการของหญิงตั้งครรภ์	บุคลากรและเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง 20 คน	ส.ค. – ก.ย. 63
ประชุมพัฒนางานส่งเสริมสุขภาพช่องปากแม่และเด็ก	เพื่อหารือประเด็นในการดำเนินงาน และได้ข้อเสนอ ในการพัฒนางานส่งเสริมสุขภาพช่องปากแม่และเด็ก	บุคลากรและเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง 20 คน	ก.ค. - ก.ย. 63
พัฒนาแนวทางการดำเนินงานส่งเสริมทันตสุขภาพ ในช่วงสถานการณ์โรค COVID-19	เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากในพื้นที่ ในช่วงสถานการณ์โรค COVID-19	ทันตบุคลากร	พ.ค. – มิ.ย. 63
ร่างคู่มือแนวทางการดูแลสุขภาพช่องปากหญิงตั้งครรภ์ สำหรับทันตบุคลากร	เพื่อเป็นแนวทางและองค์ความรู้ในการให้บริการสร้างเสริมสุขภาพช่องปากในกลุ่มหญิงตั้งครรภ์แก่ทันตบุคลากร	ทันตบุคลากร	พ.ค. – ก.ย. 63

การวิเคราะห์ข้อมูล (Gap analysis) และมาตรการที่เสนอ

มาตรการ และกิจกรรม	วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย	ระยะเวลาดำเนินงาน
5. กำกับ ติดตามผลการดำเนินงาน			
ติดตามการดำเนินงานสร้างเสริมสุขภาพช่องปากในกลุ่มหญิงตั้งครรภ์และเด็กปฐมวัย	เพื่อกำกับติดตามการดำเนินงาน และเป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนการดำเนินงานในปีต่อไป	ข้อมูลรายงานจากระบบ HDC	เม.ย. – ก.ย. 63
ร่วมนิเทศติดตามประเมินผลงานแม่และเด็ก ตามที่ได้รับมอบหมาย	เพื่อติดตามการดำเนินงานในกลุ่มหญิงตั้งครรภ์และเด็กปฐมวัย		มิ.ย. – ก.ย. 63 (ระยะเวลาดำเนินการ ตามการมอบหมายจากคลังเตอร์)